

ZDRAVLJE I SIGURNOST NA RADU

Unapređenje zdravlja i sigurnosti na radu važno je pitanje za EU od 80-ih godina prošloga stoljeća. Uvođenjem zakonodavstva na europskoj razini postavljeni su minimalni standardi zaštite radnika, a istovremeno se državama članicama omogućava da zadrže ili uvedu strože mjere. Stupanjem Ugovora iz Lisabona na snagu Povelja Europske unije o temeljnim pravima postala je pravno obvezujuća, a politika o zdravlju i sigurnosti zauzela je još važnije mjesto u zakonodavstvu EU-a.

PRAVNA OSNOVA

Članci 91., 114., 115., 151., 153. i 352. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU).

CILJEVI

Na osnovi članka 153. UFEU-a Europska unija potiče na poboljšanja u radnoj okolini usklađivanjem radnih uvjeta kako bi se zaštitili zdravlje i sigurnost radnika. U tu su svrhu na razini EU-a utvrđeni minimalni uvjeti, a državama članicama dopušteno je da uvedu višu razinu zaštite na nacionalnoj razini ako to žele. Ugovorom je također propisano da se donesenim direktivama ne smiju nametati upravna, financijska ili pravna ograničenja koja bi otežavala osnivanje i razvoj malih i srednjih poduzeća.

POSTIGNUĆA

A. Institucionalni razvoj

Pod okriljem Europske zajednice za ugljen i čelik (EZUČ), osnovane 1951. Ugovorom iz Pariza, provodili su se razni istraživački programi na području zaštite zdravlja i sigurnosti na radu. Po osnivanju Europske ekonomske zajednice Ugovorom iz Rima 1957. postalo je očitiije da je potrebno primijeniti globalni pristup sigurnosti i zaštiti zdravlja na radu. Savjetodavni odbor za sigurnost, higijenu i zaštitu zdravlja na radu osnovan je 1974. kako bi pomogao Komisiji. Za konačnu uspostavu jedinstvenog europskog tržišta bili su potrebni minimalni uvjeti zaštite zdravlja i sigurnosti na radu. Zbog toga je usvojen niz direktiva, kao što su Direktiva 82/605/EEZ (koja je zamijenjena [Direktivom 98/24/EZ](#)) o zaštiti od rizika povezanih s metalnim olovom, Direktiva 83/477/EEZ (kako je zadnje izmijenjena [Direktivom 2009/148/EZ](#)) o azbestu i Direktiva 86/188/EEZ (kako je zadnje izmijenjena [Direktivom 2003/10/EZ](#)) o buci.

1. Jedinstveni europski akt

Usvajanjem [Jedinstvenog europskog akta](#) 1987. godine prvi se put teme zaštite zdravlja i sigurnosti na radu uvode u Ugovor o EEZ-u u članku kojim se postavljaju minimalni uvjeti i kojim se Vijeću omogućuje da usvaja direktive o zaštiti zdravlja i sigurnosti na radu kvalificiranom većinom. Ciljevi su bili: unaprijediti zdravlje radnika i njihovu sigurnost na radu, uskladiti uvjete u radnom okruženju, spriječiti socijalni damping imajući u vidu napredak u dovršenju procesa uspostave unutarnjeg tržišta i spriječiti preseljenja poduzeća na područja s nižom razinom zaštite kako bi povećala svoju konkurentnost. Iako „[Socijalna povelja](#)” (Povelja Zajednice o temeljnim socijalnim pravima radnika) iz 1989. nije bila pravno obvezujuća, u njoj se zagovarala ideja da se „i socijalnim i gospodarskim aspektima jedinstvenog tržišta mora dati jednaka važnost”.

2. Doprinos Ugovora iz Amsterdama (iz 1997.)

Uvođenjem glave o zapošljavanju i Socijalnog sporazuma u [Ugovor iz Amsterdama](#) istaknuta je važnost pitanja u vezi sa zapošljavanjem. Prvi su put i Parlament i Vijeće postupkom suodlučivanja donijeli direktive kojima se određuju minimalni uvjeti na području zaštite zdravlja i sigurnosti na radu te radnih uvjeta.

3. Doprinos Ugovora iz Lisabona (iz 2007.)

[Ugovor iz Lisabona](#) sadrži „socijalnu klauzulu” prema kojoj se u politikama Unije moraju uzeti u obzir socijalni zahtjevi. Nakon stupanja na snagu Ugovora iz Lisabona, [Povelja Europske unije o temeljnim pravima](#) postala je pravno obvezujuća za države članice pri primjeni prava EU-a.

4. Europski stup socijalnih prava (2017.)

U [europskom stupu socijalnih prava](#), koji su Vijeće, Komisija i Parlament potpisali u studenom 2017., utvrđuje se 20 prava i načela, uključujući pravo iz članka 31. Povelje Europske unije o temeljnim pravima na radne uvjete kojima se čuvaju zdravlje, sigurnost i dostojanstvo radnika. Stup je paket pravno neobvezujućih zakonodavnih i drugih mjera mekog prava kojim se nastoji potaknuti uzlazna konvergencija uvjeta života i rada u EU-u.

B. Ključni događaji: Direktive i Europska agencija za zdravlje i sigurnost na radu

1. Okvirna direktiva 89/391/EEZ i pojedinačne direktive

Članak 137. Ugovora iz Nice (danas članak 53. UFEU-a) činio je temelj za napore EU-a da se poboljša radna okolina kako bi se zaštitili zdravlje i sigurnost radnika. Ključan događaj bilo je donošenje [Okvirne direktive 89/391/EEZ](#), koja je bila posebno usmjerena na kulturu prevencije. Njome su omogućene preventivne mjere, informiranje, savjetovanje, ujednačeno sudjelovanje i obuka i radnika i njihovih predstavnika u javnom i privatnom sektoru.

Okvirna direktiva nije samo temelj za više od 25 pojedinačnih direktiva u različitim područjima i temelj za [Uredbu Vijeća \(EZ\) br. 2062/94](#) o osnivanju Europske agencije za sigurnost i zdravlje na radu, već je utjecala i na druge zakonodavne akte koji se odnose na radnike zaposlene preko poduzeća za privremeno zapošljavanje i aspekte radnog vremena u raznim direktivama.

Pojedinačne direktive obuhvaćaju:

- sigurnosne i zdravstvene **zahtjeve na gradilištima** (89/654/EEZ) i postavljanje sigurnosnih znakova i/ili znakova za zaštitu zdravlja na radu (92/58/EEZ);
- uporabu radne opreme (89/655/EEZ izmijenjena Direktivom 2001/45/EZ i Direktivom 2009/104/EZ), osobne zaštitne opreme (89/656/EEZ) i opreme za rad sa zaslonima (90/270/EEZ) i ručno prenošenje tereta (90/269/EEZ);
- sektore: privremena ili pokretna gradilišta (92/57/EEZ); industriju vađenja minerala (bušenjem) (92/91/EEZ; 92/104/EEZ) i ribarska plovila (93/103/EZ);
- skupine: trudne radnice (92/85/EEZ) i zaštitu mladih ljudi na radu (94/33/EZ);
- agense: izloženost kancerogenim tvarima (90/394/EEZ) i Direktivu o zaštiti radnika od rizika zbog izloženosti kancerogenim ili mutagenim tvarima na radu (2004/37/EZ); kemijske agense (98/24/EZ izmijenjena Direktivom 2000/39/EZ i Direktivom 2009/161/EU); biološke agense na radu (Direktiva 2000/54/EZ) i zaštitu od ionizirajućeg zračenja (Direktiva 2013/59/Euratom kojom se prethodne povezane direktive stavljaju izvan snage); zaštitu radnika potencijalno izloženih riziku od eksplozivnih atmosfera (99/92/EZ); izloženost radnika rizicima koji potječu od fizikalnih agensa (vibracija) (2002/44/EZ), buke (2003/10/EZ), elektromagnetskih polja (2004/40/EZ izmijenjena direktivom 2013/35/EU) i umjetnog optičkog zračenja (2006/25/EZ);
- tvari: usklađivanje nekoliko direktiva o razvrstavanju, označivanju i pakiranju tvari i smjesa (Direktiva 2014/27/EU).

Ažuriranje [Direktive 2004/37/EZ](#) o zaštiti radnika od rizika zbog izloženosti karcinogenim ili mutagenim tvarima na radu trajan je proces. Prva skupina od 13 tvari bila je obuhvaćena [prijedlogom iz svibnja 2016.](#) koji je konačno usvojen u prosincu 2017., dok se o [drugom prijedlogu iz siječnja 2017.](#) kojim se preispituju ograničenja za još sedam tvari trenutno pregovara u okviru dijaloga radi postizanja dogovora u prvom čitanju. Jedan od glavnih zahtjeva Parlamenta u pregovorima jest postavljanje granične vrijednosti za profesionalnu izloženost ispušnim plinovima iz dizelskih motora. U trećem [prijedlogu iz travnja 2018.](#) predlažu se obvezujuće granične vrijednosti na razini EU-a za dodatnih pet tvari koje se koriste u metalurgiji, pri galvanizaciji i recikliranju, u rudarstvu, laboratorijima i zdravstvenoj skrbi.

Razvoj socijalnog zakonodavstva može se potaknuti i sporazumima socijalnih partnera zaključenim u okviru socijalnog dijaloga ([2.3.7](#)). Komisija je u travnju 2016. prijedložila direktivu radi poboljšanja radnih uvjeta u ribarskom sektoru, čime na snagu stupa sporazum koji su socijalni partneri sklopili 2013. Međutim, trebalo je više od četiri godine za provedbu sličnog sporazuma u frizerskom sektoru. Razlog je bila revizija cjelokupnog zakonodavstva o zdravlju i sigurnosti na radu u okviru programa Komisije za primjerenost i učinkovitost propisa (REFIT).

2. Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu (EU-OSHA)

Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu, sa sjedištem u Bilbao, osnovana je 1996. Cilj joj je poticati razmjenu znanja i informacija radi promicanja kulture sprečavanja rizika. Razvila je mrežnu platformu za [interaktivnu procjenu rizika putem](#)

[interneta \(OiRA\)](#) koja sadrži alate za procjenu rizika po sektorima, prilagođene MSP-ima i dostupne na svim jezicima, i [e-alat za opasne tvari](#) koji poduzećima nudi savjete o opasnim tvarima i kemijskim proizvodima prilagođene njihovim potrebama i savjete o primjeni dobre prakse i zaštitnih mjera. 2016. EU-OSHA završila je trogodišnji [pilot-projekt o zdravlju i sigurnosti starijih radnika](#), koji je Komisija pokrenula na zahtjev Europskog parlamenta. Nadalje, Agencija od 2000. provodi godišnje **kampanje za podizanje svijesti** pod nazivom „Zdrava radna mjesta” o različitim zdravstvenim i sigurnosnim pitanjima, a posljednja je nazvana „**U zdravoj radnoj okolini kontroliraju se opasne tvari**”. 2015. dovršila je [preispitivanje uspješnih inicijativa za komparativnu analizu zdravlja i sigurnosti na radu](#).

C. Akcijski programi i strategije Zajednice za sigurnost i zaštitu zdravlja na radu između 1951. i 1997. provodili su se **istraživački programi** EZUČ-a na području zaštite zdravlja i sigurnosti na radu. Europski socijalni plan donesen je 2000. i njime je ostvaren doprinos u većoj mjeri strateškom pristupu zdravlju i sigurnosti na radu na razini EU-a. Shodno tomu, u **strategiji Zajednice o zdravlju i sigurnosti na radu za razdoblje 2002. – 2006.** usvojen je globalni pristup dobrobiti na radnome mjestu.

Strategija Zajednice za razdoblje od 2007. do 2012. bila je usmjerena na prevenciju. Njome se nastojalo postići trajno smanjenje učestalosti nezgoda na radu i profesionalnih bolesti u EU-u, osobito određivanjem i provedbom nacionalnih strategija, unapređenjem i pojednostavljanjem postojećeg zakonodavstva, kao i poboljšanjem provedbe tog zakonodavstva razmjenom dobre prakse, kampanjama podizanja svijesti te boljim informiranjem i izobrazbom.

Komisija je u lipnju 2014. objavila Strateški okvir EU-a o zdravlju i sigurnosti na radu za razdoblje 2014. – 2020., koji je Vijeće usvojilo u ožujku 2015. Tim se okvirom žele riješiti tri glavna izazova: poboljšanje i pojednostavljenje postojećih pravila, jačanje prevencije profesionalnih bolesti, uključujući nove rizike, te bavljenje pitanjem sve starije radne snage. Posebna pozornost posvećena je potrebama mikropoduzeća i malih poduzeća.

ULOGA EUROPSKOG PARLAMENTA

Europski parlament učestalo ističe da je potrebno što bolje skrbiti o zdravlju i sigurnosti radnika. Usvojio je brojne rezolucije u kojima poziva da se zakonodavstvom EU-a obuhvate svi aspekti koji izravno ili neizravno utječu na fizičko ili psihičko zdravlje radnika. Parlament je također znatno utjecao na direktive kojima se unapređuju radni uvjeti. Podupire napore Komisije da unaprijedi pružanje informacija malim i srednjim poduzećima. Mišljenja je da rad treba prilagoditi sposobnostima i potrebama ljudi, a ne obratno, te da treba razviti radnu okolinu u kojoj će se više uzimati u obzir posebne potrebe osjetljivijih radnika. Parlament je snažno poticao Komisiju da istražuje nove rizike koji nisu obuhvaćeni aktualnim zakonodavstvom, primjerice izloženost nanočesticama, stres, profesionalnu premorenost, nasilje i zlostavljanje na radnom mjestu.

Osobito se zalagao za to da socijalni partneri usvoje Okvirni sporazum o sprečavanju ozljeda oštrim predmetima u bolničkom i zdravstvenom sektoru, koji je proveden [Direktivom Vijeća 2010/32/EU](#). Pozvao je i na unapređenje postojećeg zakonodavstva koje se odnosi na zaštitu trudnih radnica i na zaštitu radnika od mišićno-koštanih

poremećaja. Ostali ključni zahtjevi uključuju uvođenje direktive kojom bi se utvrdili minimalni standardi za priznavanje profesionalnih oboljenja i proširenje područja primjene [Okvirne Direktive 89/391/EEZ](#) kako bi se njome obuhvatile određene skupine radnika (poput oružanih snaga, samozaposlenih radnika, radnika zaposlenih u kućama poslodavaca i radnika koji rade od kuće).

U lipnju 2010. Parlament je odbacio prijedlog Komisije o izmjeni direktive o radnom vremenu mobilnih radnika u cestovnom prijevozu jer se nije složio s izuzimanjem samozaposlenih radnika iz područja primjene te direktive. Stoga je Komisija povukla svoj prijedlog.

Na činjenicu da je Komisija usvojila **Okvir o zdravlju i sigurnosti na radu za razdoblje 2014. – 2020.** Parlament je u svojoj rezoluciji od 25. studenog 2015. odgovorio tako što je izrazio žaljenje što u tom okviru nisu uspostavljeni posebni ciljevi (primjerice indikativni ciljevi za smanjenje profesionalnih bolesti i nesreća na radu). Uz to, pozvao je da se u reviziju sredinom razdoblja koja se provodila 2016. uključe konkretnije zakonodavne i druge mjere.

Uz izmjenu predloženog zakonodavstva te praćenje i poticanje ostalih napora Komisije u području zdravlja i sigurnosti, Parlament pristupa toj temi imajući na umu budućnost i sagledava potencijalne nove rizike povezane s tehnološkim inovacijama i s tim povezane promjene u organizaciji rada unutar radne skupine koja proučava učinke digitalizacije, robotike i umjetne inteligencije na tržište rada, koju je u listopadu 2015. uspostavio Odbor za zapošljavanje i socijalna pitanja (EMPL).

Aoife Kennedy
10/2018

